

Lars Hennelund og Per Schwartz

Medlemsindflydelse i danske politiske partier

Der er to hovedmuligheder, når medlemmerne af de politiske partier ønsker indflydelse på deres folketingsgruppe. De kan enten påvirke gruppen gennem partiprogrammet og hovedbestyrelsen, eller de kan bruge den direkte kontakt med folketingsmedlemmerne i partiforeningerne. I SF har medlemmerne megen indflydelse gennem partiprogrammet og hovedbestyrelsen. I Socialdemokratiet og Venstre lægges der megen vægt på den direkte kontakt mellem MF'ere og de lokale partiorganisationer, og medlemmerne opnår relativt stor indflydelse gennem denne kontakt. I CD er folketingsgruppen meget frit stillet, og partimedlemmerne har kun ringe indflydelse på dens arbejde. Der synes at være en tendens til stigende medlemsindflydelse i Socialdemokratiet og CD, mens SF ligger på et stabilt niveau uden de store ændringer i medlemmernes indflydelse.

Politisk deltagelse er en central del af et demokrati, og de politiske partier er en vigtig deltagelseskanal. Partiernes roller som fora for en bred folkelig deltagelse og debat er imidlertid under pres. Siden Anden Verdenskrig har de politiske partier mistet størstedelen af deres medlemmer. Fra 1947 til 1990 faldt andelen af vælgerbefolkningen, der var medlem af et politisk parti, fra 27 pct. til syv pct. (Elklit, 1991: 60). Dette fald er fortsat siden 1990, så blot fem-seks pct. af de voksne danskere i dag er medlemmer af et parti. Faldet i medlemstallet er dog blot én af flere forandringer, de politiske partier har oplevet over de sidste 50 år. I 1966 beskrev Otto Kirchheimer en udviklingstendens, hvorefter partierne i efterkrigstiden havde udviklet sig fra at være massepartier til at blive såkaldte „catch-all“ partier (Kirchheimer, 1966: 184). Hermed mente Kirchheimer, at partierne var blevet mindre ideologiske og havde opgivet den markante ideologiske profil for i stedet at søge størst mulig opbakning i hele vælgerbefolkningen. Mogens N. Pedersen har talt om, at de danske politiske partier kunne udvikle sig til at blive mediepartier, der fungerer som løse rammeorganisationer, der overvejende fører valgkampe og udanner ledere (Pedersen, 1989: 276-277). Mange teoretikere, der beskæftiger sig med partiernes problemer, har hæftet sig ved, at partiledelsens indflydelse i forhold til organisationen er vokset (Bille, 1991: 4-5). I de danske politiske partier, hvor partibureaukratiet er af ringe størrelse, består ledergruppen overvejende af folketingspolitikere. De forandringer, partierne har oplevet i efterkrigstiden, kan derfor formodes at have medført, at partiledelsens og dermed folketingsgruppens indflydelse er steget i forhold til partiorganisationens indflydelse. Er dette tilfældet, har folketingsgruppen altså opnået større bevægelsesfrihed i forhold til de lokale tillidsfolk og de menige medlemmer, end tilfældet var tidligere.

I denne artikel vil vi undersøge medlemmernes indflydelse på folketingspolitikkerne i fire danske politiske partier. Artiklen bygger på materiale, der præsenteres i vort speciale, afleveret ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet (Hennelund og Schwartz, 1995). Af arbejdsmæssige årsager be-

Lars Hennelund og Per Schwartz

Medlemsindflydelse i danske politiske partier

Der er to hovedmuligheder, når medlemmerne af de politiske partier ønsker indflydelse på deres folketingsgruppe. De kan enten påvirke gruppen gennem partiprogrammet og hovedbestyrelsen, eller de kan bruge den direkte kontakt med folketingsmedlemmerne i partiforeningerne. I SF har medlemmerne megen indflydelse gennem partiprogrammet og hovedbestyrelsen. I Socialdemokratiet og Venstre lægges der megen vægt på den direkte kontakt mellem MF'ere og de lokale partiorganisationer, og medlemmerne opnår relativt stor indflydelse gennem denne kontakt. I CD er folketingsgruppen meget frit stillet, og partimedlemmerne har kun ringe indflydelse på dens arbejde. Der synes at være en tendens til stigende medlemsindflydelse i Socialdemokratiet og CD, mens SF ligger på et stabilt niveau uden de store ændringer i medlemmernes indflydelse.

Politisk deltagelse er en central del af et demokrati, og de politiske partier er en vigtig deltagelseskanal. Partiernes roller som fora for en bred folkelig deltagelse og debat er imidlertid under pres. Siden Anden Verdenskrig har de politiske partier mistet størstedelen af deres medlemmer. Fra 1947 til 1990 faldt andelen af vælgerbefolkningen, der var medlem af et politisk parti, fra 27 pct. til syv pct. (Elklit, 1991: 60). Dette fald er fortsat siden 1990, så blot fem-seks pct. af de voksne danskere i dag er medlemmer af et parti. Faldet i medlemstallet er dog blot én af flere forandringer, de politiske partier har oplevet over de sidste 50 år. I 1966 beskrev Otto Kirchheimer en udviklingstendens, hvorefter partierne i efterkrigstiden havde udviklet sig fra at være massepartier til at blive såkaldte „catch-all“ partier (Kirchheimer, 1966: 184). Hermed mente Kirchheimer, at partierne var blevet mindre ideologiske og havde opgivet den markante ideologiske profil for i stedet at søge størst mulig opbakning i hele vælgerbefolkningen. Mogens N. Pedersen har talt om, at de danske politiske partier kunne udvikle sig til at blive mediepartier, der fungerer som løse rammeorganisationer, der overvejende fører valgkampe og udanner ledere (Pedersen, 1989: 276-277). Mange teoretikere, der beskæftiger sig med partiernes problemer, har hæftet sig ved, at partiledelsens indflydelse i forhold til organisationen er vokset (Bille, 1991: 4-5). I de danske politiske partier, hvor partibureaukratiet er af ringe størrelse, består ledergruppen overvejende af folketingspolitikere. De forandringer, partierne har oplevet i efterkrigstiden, kan derfor formodes at have medført, at partiledelsens og dermed folketingsgruppens indflydelse er steget i forhold til partiorganisationens indflydelse. Er dette tilfældet, har folketingsgruppen altså opnået større bevægelsesfrihed i forhold til de lokale tillidsfolk og de menige medlemmer, end tilfældet var tidligere.

I denne artikel vil vi undersøge medlemmernes indflydelse på folketingspolitikkerne i fire danske politiske partier. Artiklen bygger på materiale, der præsenteres i vort speciale, afleveret ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet (Hennelund og Schwartz, 1995). Af arbejdsmæssige årsager be-

grænsedes undersøgelsen i specialet til at omfatte Socialdemokratiet, Venstre, SF og CD, hvorfor en tilsvarende afgrænsning foretages her. Vi vil udelukkende se på hvilken indflydelse medlemmerne af de fire udvalgte partier har i dag. Det ville være meget svært at fremskaffe materiale, der kan belyse forholdene i partierne for 40 eller 50 år siden. Vi vil sammenligne partierne for at se, om der er forskelle i niveauet for og arten af medlemsindflydelse. Selv om vi ikke sammenligner medlemsindflydelsen i dag med forholdene tidligere, vil vi dog kort undersøge, om der kan konstateres en tendens til stigende eller faldende medlemsindflydelse.

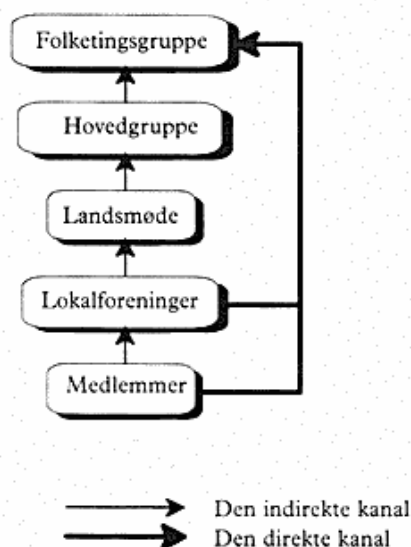
Begreber og datamateriale

De danske politiske partier er stort set organiserede på samme måde. De har lokalorganisationer, der hver især dækker et givet geografisk område, ofte en kommune eller en del af en kommune. Over dette lokale niveau har de en eller flere regionale organisationer (kreds- og/eller amtsorganisationer). Endelig samler landsorganisationen - med landsmøde, landskontor, hovedbestyrelse og diverse udvalg - partiet på landsplan.

Hvis de menige medlemmer vil øve indflydelse på folketingspolitikkerne, har de to hovedmuligheder. De kan benytte landsmødet og hovedbestyrelsen for derigennem at påvirke den samlede folketingsgruppe, eller de kan gå direkte til deres lokale folketingsmedlem og opfordre vedkommende til at fremme en given sag. I figur 1 ses en grafisk illustration af disse to indflydelseskanaler. Indflydelseskanalen gennem landsmøde og hovedbestyrelse mv. er den indirekte kanal, mens kontakten til folketingsmedlemmer er den direkte kanal.

Den indflydelse, medlemmerne af partierne normalt opnår gennem den direkte kanal, er forskellig fra den indflydelse, der typisk fås ved påvirkning gennem den indirekte kanal. Derfor er det nyttigt at skelne mellem forskellige

Figur 1. De to indflydelseskanaler i et typisk dansk parti

typer af indflydelse. Hermed bliver det muligt at få større indsigt i, hvilken type indflydelse medlemmerne af partierne har. Når medlemmerne af et parti opnår indflydelse på folketingspolitikkerne, svarer dette til, at folketingsmedlemmerne på deres side er responsive over for medlemmernes krav. Amerikanerne Eulau og Karps (1977: 241-242) mener, at en repræsentant grundlæggende kan være responsiv over for sit bagland på fire forskellige måder. Blandt disse fire responsivetsformer er de tre af betydning for medlemsindflydelsen i politiske partier (Hennelund og Schwartz, 1995: 24-25).

For det første kan et folketingsmedlem være politikresponsiv over for medlemmerne i baglandet. Når et folketingsmedlem er politikresponsiv over for partimedlemmerne, får disse indflydelse på den overordnede politiske linje, der lægges i Folketinget. Politikresponsivitet giver den type indflydelse, der normalt tales om, når man i den løbende debat taler om medlemsindflydelse i partierne. Den anden måde, en repræsentant kan være responsiv på, er ved at skaffe statslige investeringer eller goder, der i særlig grad gavner personer i vedkommendes bagland. En sådan allokativt responsiv repræsentant kan enten søge at påvirke den statslige lovgivning eller gøre sin indflydelse gældende over for bureaukratiet for derigennem at opnå de allokativt mål, han ønsker. Sådanne allokativt mål kunne for eksempel være forbedring af et lokalområdes infrastruktur eller etableringen af en ny uddannelsesinstitution i lokalområdet. Selv om disse goder ofte er kollektive goder, vil de tit blive til særlig fordel for personer i det lokalområde, hvor godet etableres. Den tredje måde, hvorpå en repræsentant kan være lydhør, kan kaldes „serviceresponsivitet“. Serviceresponsivitet findes, når repræsentanten hjælper personer, der har et problem, vedkommende ikke selv kan løse. Serviceresponsivitet vil typisk forekomme, når en repræsentant tager konkrete sager op for borgere, der er kørt fast i det offentlige system. Her kan MF'ernes autoritet, kontaktnet og ekspertise ofte hjælpe til at få sagen videre i det offentlige system. Serviceresponsivitet findes også i de tilfælde, hvor et folketingsmedlem informerer lokalområdet eller partimedlemmerne om love eller tiltag, der har særlig relevans for dem. Serviceresponsivitet er ifølge Eulau og Karps en væsentlig del af moderne repræsentationsteori (1977: 244).

På forhånd må det forventes, at den direkte kanal først og fremmest bruges til at skaffe indflydelse af allokativ- og service-mæssig art. Disse reponsivetsformer vedrører afgrænsede områder, enten geografisk eller personelt, hvorfor den direkte kontakt er mest velegnet til at få indflydelse af denne art. Derimod vil indflydelsen gennem den indirekte kanal oftest give sig udslag i politikresponsivitet fra MF'ernes side. Politikresponsivitet omhandler generelle politiske spørgsmål, der ofte vedrører hele landet, hvorfor hele folketingsgruppen må påvirkes på én gang, hvis medlemmerne vil opnå indflydelse på sådanne spørgsmål. For at opnå indflydelse på den samlede folketingsgruppe vil det ofte være nødvendigt at gå gennem landsmøde, hovedbestyrelse eller forretningsudvalg.

Det teoretiske materiale, der kan benyttes ved en undersøgelse af medlemsindflydelsen i partierne, er begrænset. Der findes ikke nogen sammenhæn-

gende teori, der kan benyttes i en analyse af medlemmernes betydning i partierne. Det er derfor nødvendigt at gå forsigtigt frem, når området skal belyses. Vi vil præsentere et materiale, der fortæller om medlemmernes magtstilling i partierne, om den faktiske adfærd i partierne, og som belyser de holdninger, der findes i partierne omkring medlemsindflydelse.

Vort datamateriale stammer fra følgende kilder: Partiernes love og vedtægter; Partiernes regnskaber; Data om Folketingets medlemmer fra diverse udgaver af Folketingets håndbog; Spørgeskemaundersøgelsen „Folketingets rolle i beslutningsprocessen“ fra 1980 og Data fra vor egen undersøgelse blandt lokale tillidsfolk i de fire partier.

Spørgeskemaundersøgelsen „Folketingets rolle i beslutningsprocessen“ må anvendes med varsomhed. Med 15 år på bagen kan meget have ændret sig, siden undersøgelsen blev gennemført. Der er dog efter vor mening så stærke træk i partiernes struktur og demokratisyn, der er uforandrede over de forløbne 15 år, at det i mangel af nyere data er muligt at betragte 1980-tallene som en grov retningsgiver for, hvordan forholdene i partierne er i dag.¹

Vor egen undersøgelse blandt lokale partitillidsfolk blev gennemført i november og starten af december 1994. Vi søgte at lave korte telefoninterviews med de lokale tillidsfolk i partierne, som MF'erne har tættest kontakt til. På grund af forskelle i partiernes formelle opbygning og i deres størrelse, har det været nødvendigt at interviewe tillidsfolk på forskellige niveauer i de fire partier. Dette giver visse problemer i forhold til sammenligneligheden mellem partierne, men synes meget svært at slippe uden om. I Socialdemokratiet og Venstre søgte vi at interviewe de kredsformænd, der havde fået genvalgt et folketingsmedlem ved valget i 1994. I SF, hvor der ikke findes kredsorganisationer, har MF'erne tættest kontakt til deres lokale partiforeningsformænd. Vi udvalgte den partiforeningsformand, de 13 MF'ere i SF selv angav som den, de har tættest kontakt til. I CD gør det ringe medlemstal, at MF'erne har tættest lokal kontakt til amts-/storkredsformændene. For at få mere end fem respondenter, som det nuværende mandattal for CD ville tilsi, kontaktede vi samtlige amts-/storkredsformænd i CD. Blandt de i alt 107 personer, vi søgte at interviewe, fik vi fat på 83, hvilket giver en svarprocent på 76.

Den direkte kanal

En række forhold har betydning for partimedlemmernes evne til at øve indflydelse direkte på et folketingsmedlem. Vi vil se på følgende forhold:

- Opstillingsproceduren.
- Graden af kontakt mellem MF'er og bagland.
- Synet på repræsentation i partierne.

Et af medlemmernes vigtigste midler til indflydelse gennem den direkte kanal er opstillingen af kandidater til folketingsvalgene.² Udstrakt indflydelse på opstillingen af kandidater giver medlemmerne lejlighed til at opstille perso-

ner, der af egen drift følger medlemmernes ønsker, eller til at true et genstridigt folketingsmedlem med at fratage vedkommende sin opstilling til næste valg.

For at medlemmerne skal have indflydelse gennem den direkte kanal, er det nødvendigt, at der er kontakt mellem medlemmer og MF'er. Alt andet lige må det forventes, at megen kontakt mellem MF'er og partiorganisationen i valgkredsen giver partimedlemmerne stor indflydelse gennem den direkte kanal. Dels fordi megen kontakt tyder på, at de lokale partiorganisationer er stærke og søger indflydelse, og dels fordi megen kontakt giver rig lejlighed til at øve indflydelse på MF'eren. Opfattelsen af i hvilken grad et folketingsmedlem bør repræsentere sit lokalområde, er den sidste faktor, vi vil inddrage under den direkte kanal. Hvis MF'erne selv føler sig og agerer som lokalrepræsentanter, har den lokale partiorganisation gode muligheder for at få indflydelse på vedkommendes politiske arbejde. Ligeledes betyder store forventninger til et folketingsmedlem fra vedkommendes lokale partiorganisation om, at MF'eren skal agere som repræsentant for lokalområdet, at folketingsmedlemmet føler et større pres for at være responsiv over for partiorganisationen hjemme i kredsen. Ses folketingsmedlemmerne af sig selv og partimedlemmerne som landspolitikere, der repræsenterer partiet, vil partimedlemmerne opnå ringe indflydelse gennem den direkte kanal, mens de snarere vil kunne få indflydelse gennem den indirekte kanal.

Opstillingen af kandidater til folketingsvalgene er i alle fire partier et decentralt anliggende. I SF og CD har man urafstemning for at afgøre, hvem der skal opstilles. I Socialdemokratiet afgør amtsbestyrelsen, om der skal bruges urafstemning, generalforsamling eller repræsentantskabsmøde, når listen skal udformes. I Venstre afholder man en amtsgeneralforsamling, hvor kandidatlisten til folketingsvalget udarbejdes (Hennelund og Schwartz, 1995: 83-87). Som det eneste af de fire partier er der i SF mulighed for at opstille på partiliste ved valgene til Folketinget. Denne opstillingsform giver større indflydelse til medlemmerne end den sideordnede opstilling, der bruges af de tre andre partier, idet kandidaternes placering på partilisten er af central betydning for muligheden for at blive valgt.³ I CD er det ikke muligt for medlemmerne at nægte et siddende folketingsmedlem opstilling til et folketingsvalg. Hvis et siddende folketingsmedlem efter urafstemning i amtet eller storkredsen ikke har fået stemmer nok til at få en valgkreds og dermed blive opstillet, opstilles vedkommende som en ekstra kandidat i amtet/storkredsen. Hermed står én af de vigtigste sanktionsmuligheder over for et siddende folketingsmedlem, nemlig truslen om at fratage vedkommende sin opstilling, ikke til rådighed for medlemmerne af CD. Medlemmerne af CD står dermed væsentligt svagere i denne henseende end medlemmerne af de øvrige partier. Det er i SF, at medlemmerne opnår den største indflydelse gennem opstillingsproceduren. Modsat er CD det parti, der på dette punkt giver sine medlemmer mindst indflydelse. De to store partier falder i en mellemgruppe.

Der findes en del information om kontakten mellem MF'erne og partimedlemmerne i vort materiale. Graden af kontakt mellem folketingsmedlem-

mer og partimedlemmer hænger tæt sammen med, om MF'eren bor i nærheden af sin valgkreds (se for eksempel Nielsen, 1992: 227). Andelen af MF'ere, der bor i det amt, hvor de er valgt, kan derfor bruges som indikator på, hvor megen kontakt der er mellem MF'erne i partiet og de lokale partiorganisationer. Desuden viser denne andel noget om, hvor megen vægt de lokale partiorganisationer lægger på det lokale perspektiv, når de udvælger deres folketingskandidater. Ved hjælp af tal fra Folketingshåndbøgerne fra 1984, 1987, 1988, 1990 og 1994 har vi opgjort, hvor stor en del af MF'erne i de fire partier, der boede i det amt, hvor de var indvalgt.

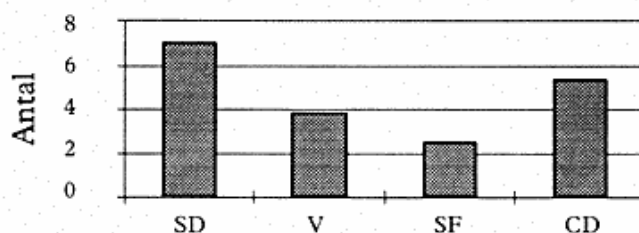
Tabel 1. Andelen af MF'erne, der efter valgene boede i det amt, hvor de var valgt, 1984-1994 (Pct.)*

	1984		1987		1988		1990		1994	
	Pct.	N	Pct.	N	Pct.	N	Pct.	N	Pct.	N
SD	82	56	80	54	80	53	78	69	84	62
V	59	22	58	19	60	22	72	29	83	42
SF	87	21	85	27	84	24	87	15	62	13
CD	75	8	56	9	50	9	44	9	0	5

* Københavns Amt og de tre storkredse er slået sammen til ét område.

Det ses, at Socialdemokratiet og SF i det sidste tiår har haft mange MF'ere, der har boet tæt på deres valgkreds. Venstre har haft en stigende tendens, mens SF ved valget i 1994 oplevede et dyk i andelen af MF'ere med bopæl i valgamtet. Det klareste resultat findes dog hos CD, hvor andelen af MF'ere med bopæl i det amt, hvor de er valgt, er faldet fra 75 pct. til 0 over de sidste ti år. I vor runde af telefoninterviews med tillidsfolk fra de lokale partiorganisationer spurgte vi respondenterne, hvor tit de er i telefonisk kontakt med deres lokale folketingsmedlem. Resultatet ses i figur 2.

Figur 2. Gennemsnitligt antal telefoniske kontakter om måneden mellem lokalformænd og deres lokale MF'er, 1994

* For CD er kun medtaget de amtsformænd, der havde et folketingsmedlem indvalgt indtil valget i september, 1994.

Socialdemokratiet er det parti, hvor der holdes tættest telefonisk kontakt. I den anden ende ligger SF, hvor den telefoniske kontakt mellem MF'ere og bagland er væsentligt mindre end i de øvrige tre partier. Ved spørgeskemaundersøgelsen blandt medlemmer af Folketinget fra 1980 blev folketingsmedlemmerne spurgt om en række forhold, der kan belyse, hvor tæt deres kontakt til det partimæssige bagland var. I tabel 2 vises MF'ernes svar på en række sådanne spørgsmål.

Tabel 2. MF'ernes kontakt til baglandet, 1980 (Pct. - med N i parentes)

	SD	V	SF	CD
Andel med ugentlig eller hyppigere kontakt til partiets tillidsmænd i amts- og regionale organisationer i valgamtet/-storkreds	87 (38)	100 (14)	33 (9)	100 (4)
Andel med ugentlig eller hyppigere kontakt til partiets tillidsmænd i øvrigt inden for valgamt/-storkreds	87 (38)	86 (14)	44 (9)	75 (4)
Andel med ugentlig eller hyppigere kontakt til partiets kommunalbestyrelses- eller amtsrådsmedlemmer i valgamt/-storkreds	53 (38)	77 (13)	44 (9)	25 (4)
Andel med faste kontortider til møde med vælgerne	32 (38)	36 (14)	14 (9)	0 (4)
Gennemsnitligt antal henvendelser fra valgamtet/-storkreds pr. uge	11 (33)	12 (14)	4 (9)	9 (4)

Det ses i tabellen, at folketingsmedlemmerne i Venstre og Socialdemokratiet har den tætteste kontakt til baglandet. I SF og CD er der en væsentligt mindre kontakt mellem MF'ere og den lokale partiorganisation. Det overordnede billede af omfanget af kontakten mellem folketingsmedlemmerne i de fire partier og de lokale partiorganisationer er, at man i de to store partier har en tættere kontakt end i de to små.

Synet på repræsentation i de fire partier kan også belyses med tal fra spørgeskemaundersøgelsen „Folketingets rolle i beslutningsprocessen“. Her blev MF'erne bedt om at angive, om de ofte eller sjældent tog initiativ til at fremme sager med særlig betydning for det amt eller den storkreds, de var valgt i. MF'ernes svar på dette ses i tabel 3.

Tabel 3. MF'ernes tilbøjelighed til at fremme lokale sager i Folketinget, 1980 (Pct.)

	SD	V	SF	CD
Tager ofte/ret ofte initiativ til at fremme lokale sager	56	64	33	0
N	36	14	9	4

I vor undersøgelse blandt lokale tillidsfolk spurgte vi, om de forsøger at få deres lokale folketingsmedlem til at tage lokale sager op i Folketinget. Svarene ses i tabel 4.

Tabel 4. Andelen af lokale formænd, hvis lokale partiorganisation søger at få deres MF'er til at tage lokale sager op i Folketinget, 1994 (pct.)

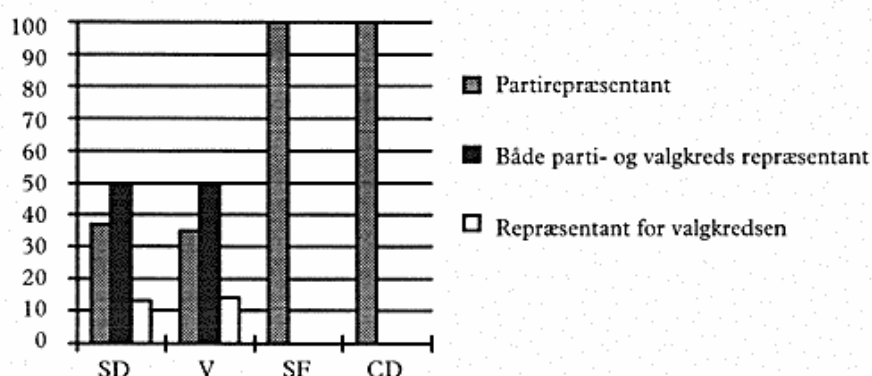
	SD	V	SF	CD*
Forsøger at få MF'er til at tage lokale sager op	90	82	71	80
N	40	22	7	15

*Der er kun medtaget de amter, der har eller havde en MF'er indvalgt indtil valget i september 1994.

Det er tydeligt, at MF'erne fra Venstre og Socialdemokratiet ifølge egne angivelser var væsentligt mere tilbøjelige til at fremme sager med særlig betydning for det amt, hvor de er valgt. Hos tillidsfolkene er forskellene væsentligt mindre, om end det stadig er mere almindeligt i de to store partier end i SF og CD, at lokalorganisationerne søger lokale sager fremmet ved henvendelse til MF'erne.

Et mere overordnet billede af MF'ernes syn på sig selv som repræsentanter findes i figur 3, hvor folketingsmedlemmernes svar på et spørgsmål om, hvorvidt de ser sig selv som parti- eller lokalrepræsentanter, er gengivet.

Figur 3. MF'ernes opfattelse af sig selv som repræsentanter, 1980 (pct.)

I SF og CD var der bred enighed blandt folketingsmedlemmerne om, at de repræsenterede partiet og ikke valgkredsen. I Socialdemokratiet og Venstre var det mest almindeligt, at MF'erne følte sig som repræsentanter for både valgkredsen og partiet. Synet på og kravet om lokal repræsentation i Folketinget deler partierne i to grupper. I Socialdemokratiet og Venstre lægges der relativt megen vægt på, at MF'erne tager lokale hensyn i deres folketingsarbejde. I SF og CD dominerer hensynet til partiet over de lokale hensyn, og folketingsmedlemmerne i disse partier er mindre tilbøjelige til at fremme lokale sager i Folketinget end MF'erne i Socialdemokratiet og Venstre.

Det billede af medlemmernes indflydelse via den direkte kanal, der tegner sig efter gennemgangen af opstillingsreglerne, kontakten og repræsentations-synet, er, at medlemmerne af Socialdemokratiet og Venstre har større indflydelse gennem denne kanal end medlemmerne af SF og CD. Man lægger i

begge de store partier vægt på, at MF'erne skal repræsentere deres lokalområde på tinge, og man holder en forholdsvis tæt kontakt mellem baglandet og MF'erne. I SF giver opstillingsreglerne medlemmerne gode muligheder for at øve indflydelse på MF'erne gennem den direkte kanal. Man synes dog at lægge forholdsvis ringe vægt på denne indflydelse i SF, hvorfor medlemmernes indflydelse gennem denne kanal sandsynligvis er lav. I CD har medlemmerne ringe kontrol med opstillingsproceduren, og der er forholdsvis begrænset kontakt mellem MF'ere og de lokale partiorganisationer. Dette sammenholdt med synet på repræsentation, hvor partiet og det landspolitiske perspektiv synes at dominere, gør, at medlemmernes indflydelse gennem den direkte kanal er lav i CD.

Med den høje indflydelse, medlemmerne af Socialdemokratiet og Venstre opnår gennem den direkte kanal, er det sandsynligt, at MF'erne i disse partier er meget allokativt- og serviceresponsive. I en række interviews med folketingsmedlemmer, som vi gennemførte, blev dette indtryk bekræftet. Som et socialdemokratisk folketingsmedlem mente, er der i de store partier to grupper MF'ere. Den ene er partiernes ledende MF'ere, der er landspolitikere. Den anden gruppe består af mindre kendte folketingsmedlemmer, der foruden deres ordførerskaber kan tage lokale sager op i Folketinget (Hennelund og Schwartz, 1995: 106). Da disse MF'ere netop ikke hører til ledelsen i folketingsgruppen, kan de først og fremmest arbejde for allokativ- og servicemæssige fordele for personer i baglandet. Ifølge Hans Jørgen Nielsen fungerer de socialdemokratiske folketingsmedlemmer da også i mange tilfælde som bydreng for personer i deres valgkreds, idet de er serviceresponsive over for dem (Nielsen, 1992: 223-241). I CD og SF, hvor indflydelsen gennem den direkte kanal er lav, findes der ikke en lignende service og allokativ responsivitet over for lokalområdet i samme omfang som i Socialdemokratiet og Venstre.

Den indirekte kanal

Hvor indflydelse gennem den direkte kanal afhænger af forholdet mellem medlemmerne i den lokale partiorganisation og deres lokale folketingsmedlem, er forholdene mere komplekse, når indflydelsen går gennem den indirekte kanal. Her er det blandt andet interessant, hvilke grupper der dominerer dagsordenen og beslutningsprocessen på et partis landsmøde eller kongres. På landsmødet/kongressen vedtages partiernes love og programmer, og en række centrale tillidsposter besættes ved valg. Det er tillige af væsentlighed for medlemsindflydelsen, hvor megen betydning der tillægges programmet af folketingsgruppen, når denne skal lægge partiets politiske linje på Christiansborg. Endelig er også hovedbestyrelsens og forretningsudvalgets vægt over for folketingsgruppen af betydning for medlemsindflydelsen gennem den indirekte kanal. Der er ikke data i vort materiale, som kan belyse disse meget komplekse forhold tilstrækkeligt. Der findes dog elementer, der kan hjælpe til en forståelse af medlemmernes generelle stilling i partierne. Vi vil undersøge følgende forhold:

- Medlemmernes betydning for finansieringen af partiernes aktiviteter.
- Andelen af medlemsrepræsentanter i partiernes hovedbestyrelse.
- Synet på repræsentation.

Enhver organisation har behov for finansielle ressourcer til at opretholde organisationens drift. Finansieringen af et parti kan, ifølge Panebianco, betragtes som en så vital del af et partis relationer til omgivelserne, at kontrollen med tilvejebringelsen af finansielle midler giver tilvejebringeren en stærk magtstilling i partiet (Panebianco, 1982: 33-36). Accepteres dette argument, betyder en høj grad af medlemsfinansiering i et parti, at medlemmerne af det pågældende parti alt andet lige får større indflydelse end medlemmerne af et parti, hvor medlemskontingenterne kun udgør en lille del af de samlede indtægter.

Hovedbestyrelsen har en central stilling i samtlige danske partier. Sammen med forretningsudvalget er hovedbestyrelsen det organ, der til daglig skaber et forum, hvor folketingspolitikere og medlemsrepræsentanterne kan mødes og diskutere partiets politiske linje. Hermed giver hovedbestyrelsen også i større eller mindre grad medlemsrepræsentanterne lejlighed til at øve indflydelse på partiernes politiske linje. Panebianco fremhæver i sin gennemgang af magtbaser i politiske partier, at kontrollen med rekrutteringen til interne stillingsposter som hovedbestyrelsen er en magtbase for de grupper, der kontrollerer rekrutteringen (Panebianco, 1982: 36). Det må forventes, at en høj andel af medlemsrepræsentanter i hovedbestyrelsen alt andet lige giver medlemmerne større indflydelse gennem den indirekte kanal, end en lav andel af medlemsrepræsentanter ville give.

Synet på repræsentation er også vigtig for medlemsindflydelsen gennem den indirekte kanal, ligesom det var for den direkte kanal. Det er af betydning, om folketingsmedlemmerne af de menige partimedlemmer og af sig selv ses som frie repræsentanter på tinge eller som partirepræsentanter, der skal følge partiets linje. Hvis medlemmerne af et parti skal opnå indflydelse gennem den indirekte kanal, er det nødvendigt, at folketingsmedlemmerne optræder som partirepræsentanter, der handler i overensstemmelse med partiets love, programmer og andre vedtagelser. Det må derfor forventes, at indflydelsen gennem den indirekte kanal er større i partier, hvor MF'erne opfattes som partirepræsentanter, end i partier, hvor folketingsmedlemmerne ses som frie repræsentanter, der skal følge deres egen overbevisning.

Medlemskontingenternes andel af partiernes indtægter i 1993⁴ fremgår af opgørelsen i tabel 5. Desuden ses konsekvenserne af den nye partistøtte-lovgivning, der træder i kraft fra 1996. I fremskrivningen har vi fastholdt alle indtægter på nær partistøtten på 1993-niveauet. Partistøtten er i fremskrivningen beregnet på baggrund af valgresultatet fra 1994 og den nye partistøtte på 19,50 kroner per stemme.

Det ses, at SF er det parti, hvor medlemmerne har størst betydning ved finansieringen af partiet. I SF udgjorde kontingenterne alene 46 pct. af de samlede indtægter i 1993. I Socialdemokratiet og Venstre lå niveauet for med-

Tabel 5. Kontingenternes og partistøttens andel af partiernes indtægter i 1993 og i en fremskrivning på baggrund af den nye partistøttelov (Pct.)*

	SD		V		SF		CD	
	1993	Fremskr.	1993	Fremskr.	1993	Fremskr.	1993	Fremskr.
Kontingenter	22	14	28	15	46	25	9	4
Partistøtte	22	51	16	53	35	66	89	95

* Det er beregnet, hvor megen partistøtte partierne ville modtage efter deres stemmetal ved valget i 1994 og ved en partistøtte på 19,50 kr. pr. stemme. Disse tal er derefter indsat i regnskaberne fra 1993, der er de senest offentliggjorte regnskaber fra partierne.

lems finansieringen noget lavere, idet henholdsvis 22 og 28 pct. af indtægterne i disse to partier stammede fra medlemskontingenterne. Socialdemokratiet og Venstre får omkring 50 pct. af deres indtægter dækket af, hvad der ifølge loven om offentliggørelse af partiregnskaberne hedder *tilskud fra internationale organisationer, kollektive private sammenslutninger, faglige organisationer, erhvervsorganisationer, erhvervsvirksomheder, fonde og foreninger*. Endelig fremgår det af tabel 5, at medlemmerne kun spiller en ringe rolle i finansieringen af CD, idet kun ni pct. af indtægterne stammer fra medlemskontingenter. Med den nye partistøttelov bliver partistøtten den vigtigste finansieringskilde i samtlige fire partier.

Vi har undersøgt, hvor stor en del af medlemmerne af hovedbestyrelserne i de fire partier, der udpeges af medlemmerne. Som medlemsrepræsentanter tæller vi hovedbestyrelsesmedlemmer udpegede af amterne og hovedbestyrelsesmedlemmer valgt direkte på landsmødet/kongressen. Dog regnes partiets ledelse og folketingspolitikere ikke som medlemsrepræsentanter, selv om de er valgt til hovedbestyrelsen direkte på landsmødet eller kongressen. I tabel 6 har vi opgjort medlemsrepræsentanternes andel af de stemmeberettigede medlemmer af partiernes hovedbestyrelser.

Tabel 6. Stemmeberettigede medlemmer af partiernes hovedbestyrelser, foråret, 1995 (pct.)

	Medlemsrepræsentanter*		Folkevalgte og partiets ledelse**		Andre repræsentanter***	
	N	Pct.	N	Pct.	N	Pct.
SD	36	67	7	13	11	20
V	39	65	10	17	11	18
SF	33	85	6	15	0	0
CD	23	68	9	26	2	6

*Repræsentanter fra amtsorganisationerne eller ikke-folketingsmedlemmer valgt direkte på landsmødet, der ikke samtidigt tilhører partiets ledelse.

**MF'ere og medlemmer af partiets organisatoriske ledelse.

***Repræsentanter fra ungdomsorganisationer, eksterne organisationer som for eksempel LO eller LOF samt formænd fra de faste interne partiudvalg.

I alle fire partier dominerer medlemsrepræsentanterne i hovedbestyrelsen. I SF, der har den største andel af medlemsrepræsentanter i hovedbestyrelsen, udgør disse 85 pct. af hovedbestyrelsesmedlemmerne. Undersøger man medlemsrepræsentanternes andel af forretningsudvalgene i de fire partier, viser det sig, at det kun er i SF, at de udgør over 50 pct. af medlemmerne. I de tre øvrige partier ligger medlemsrepræsentanternes andel af forretningsudvalget på mellem 40 og 50 pct. (Hennelund og Schwartz, 1995: 72-76).

Det sidste element, vi vil undersøge under den indirekte kanal, er repræsentationssynet i partierne. I undersøgelsen af Folketingets rolle i beslutningsprocessen fra 1980 blev MF'erne bedt om at vægte partiprogrammets betydning for deres folketingsgruppes standpunkttagen. MF'erne blev ligeledes bedt om at svare på, om et folketingsmedlem skal stemme efter egen overbevisning eller efter partiets standpunkt, hvis der er modstrid mellem de to standpunkter. I tabel 7 ses folketingsmedlemmernes svar på spørgsmålet om, hvilken betydning partiprogrammet har ved gruppens standpunkttagen.

Tabel 7. Partiprogrammets vægt ved gruppens standpunkttagen ifølge MF'erne, 1980 (Pct.)

	Betyder meget	Betyder noget	Betyder kun lidt	Betyder intet	N
SD	61	33	6	0	36
V	39	54	8	0	13
SF	100	0	0	0	9
CD	25	50	0	25	4

Det fremgår af tabel 7, at man i SF lægger megen vægt på partiprogrammet, mens man i CD lægger væsentligt mindre vægt herpå.⁵ Efter SF vægtes partiprogrammet højest i Socialdemokratiet, mens Venstre ligger imellem Socialdemokratiet og CD. Der går et markant skel mellem de to arbejderpartier og de to borgerlige partier. Folketingsmedlemmerne fra SF og Socialdemokratiet finder, at partiprogrammet har væsentlig større betydning for folketingsgruppens standpunkt, end MF'erne fra Venstre og CD gør. I tabel 8 ses, hvorledes MF'erne mener, man bør stemme, hvis der er modstrid mellem partiets standpunkt og folketingsmedlemmets egen holdning.

Igen falder partierne i to grupper. SF og Socialdemokratiet fremstår som partier, hvor partiets standpunkt vægtes stærkere end det enkelte folketingsmedlems frie mandat. Omvendt forholder det sig i CD og Venstre, hvor MF'ernes frie mandat vægtes højest. Denne forskel i synet på, hvordan et folke-

Tabel 8. MF'ernes svar på, hvordan de mener et folketingsmedlem bør stemme, hvis der er modstrid mellem medlemmets eget og partiets standpunkt, 1980 (Pct.)

	SD	V	SF	CD
Bør følge egen overbevisning	42	80	14	100
Bør følge partiets standpunkt	58	20	86	0
N	26	10	7	4

tingsmedlem bør stemme, kunne formodes at ville give flere brud på partidisciplinen i de to borgerlige partier end i de to arbejderpartier. Der har dog ikke i perioden mellem 1973 og 1979 været flere brud på partidisciplinen i de to borgerlige partier end i SF og Socialdemokratiet (Svensson, 1982: 37). Da den i forvejen høje partidisciplin i 1970'erne er blevet endnu stærkere mellem 1979 og 1992, er der ingen grund til at tro, at dette forhold skulle have ændret sig (Hennelund og Schwartz, 1995: 87-88). Både i tabel 7 og tabel 8 deler partierne sig i to grupper. I SF og Socialdemokratiet vægtes partiet og partiprogrammet højt i forhold til det enkelte folketingsmedlems frie stilling. I Venstre og CD er forholdet omvendt. Her vægtes MF'ernes frie stilling højt i forhold til partiet og partiprogrammet.

Det samlede billede af medlemmernes muligheder for indflydelse gennem den indirekte kanal er, at medlemmerne i SF har de bedste muligheder herfor. På alle de tre områder vi har undersøgt ovenfor, viser SF sig at være det parti, hvor medlemmerne har de bedste muligheder for at øve indflydelse. I den modsatte ende ligger CD som det parti, hvor medlemmerne har de ringeste muligheder for at opnå indflydelse gennem den indirekte kanal. Særligt på grund af repræsentationssynet i CD, der fremhæver folketingsgruppens frie stilling, må medlemmernes indflydelse gennem den indirekte kanal være ringe. Et eksempel på, hvor frit stillet folketingsgruppen er i CD, er fraværet af et partiprogram i partiet. Man ønsker ikke noget partiprogram, blandt andet fordi man mener, at grundlovens § 56 om folketingsmedlemmernes frie stilling gør det meningsløst at have et partiprogram. Imellem SF og CD falder de to store partier, Socialdemokratiet og Venstre. Her betyder socialdemokraternes større vægtning af partihensynet sandsynligvis, at indflydelsen gennem den indirekte kanal i Socialdemokratiet er større end i Venstre.

Hvor den direkte kanal især er velegnet til at opnå service og allokativ responsivitet fra folketingsmedlemmerne, er den indirekte kanal bedst til at påvirke den overordnede politiske linje i et parti. Partiprogrammets stærke stilling, hovedbestyrelsens sammensætning og styrke samt de meget stærke interne partiudvalg i SF bidrager til, at medlemmerne får stor indflydelse på partiets overordnede politiske linje. Derimod befordrer denne opbygning ikke service- eller allokativ hensyn, idet den stramme centrale struktur sikrer, at MF'erne holder sig den overordnede politiske linje for øje. Der er derfor næppe nogen allokativ eller service-mæssig responsivitet gennem den indirekte kanal i SF. I CD viste en række interviews med MF'ere og lokale tillidsfolk, at der er en grad af serviceresponsivitet gennem den indirekte kanal i partiet. I CD's hovedbestyrelse stilles folketingsmedlemmerne ofte over for konkrete problemer, som de skal løse ved kontakt til statsadministrationen (Hennelund og Schwartz, 1995: 136). Vi fandt ikke i noget af de andre tre partier tegn på en tilsvarende serviceresponsivitet gennem den indirekte kanal.

Indflydelsens tendens

Partiernes faldende medlemstal har igennem de sidste år givet anledning til en debat om, hvad man kan gøre for at fastholde vælgerne som partimed-

lemmer. Ofte nævnes det, at partierne ikke er fulgt med tiden, er gammeldags og stivnede organisationer, der må forny sig, hvis de vil tiltrække nye medlemmer. Som en reaktion på denne kritik har man i flere partier gennemført organisatoriske ændringer, der har til hensigt at øge medlemmernes indflydelse og engagement i partierne. Ud fra de organisatoriske ændringer og de lokale tillidsfolks mening om udviklingen i medlemsindflydelsen i partierne, vil vi belyse tendenserne til stigende eller faldende medlemsindflydelse i partierne.

Socialdemokratiet er det parti blandt de fire i denne undersøgelse, der har gennemført de største organisatoriske ændringer i de senere år. For eksempel har man ændret valgmanøvrerne til bestyrelser på de decentrale organisatoriske niveauer, så man i dag kan benytte direkte frem for indirekte valg til disse bestyrelser. Man har tillige nedsat et internt partiudvalg, der, med Poul Nyrup Rasmussen som formand, skal komme med forslag til, hvordan partiet kan forny sig. I SF udkæmpedes i 1970'erne flere magtkampe om, hvordan forholdet mellem folketingsgruppen og partiorganisationen skulle være. Ved organisatoriske reformer i 1976 og 1977 blev medlemsindflydelsen i partiet forøget, og siden har der ikke været væsentlige organisatoriske ændringer med betydning for medlemsindflydelsen i partiet (Frandsen, 1994: 31). I CD har man under Erhard Jakobsens ledelse lagt stor vægt på folketingsgruppens frie stilling i forhold til partiet. Man har hidtil ikke haft noget partiprogram, og man har ikke haft interne partiudvalg i partiet. Denne meget spinkle partistruktur er blevet styrket noget siden lederskiftet til Mimi Jakobsen, hvorved medlemsindflydelsen er steget i partiet. Man er således begyndt at oprette arbejdsgrupper, der skal komme med oplæg til partiets politik, og man lavede forud for valget i 1994 et for CD meget omfattende valgoplæg, der på mange måder kan sammenlignes med et partiprogram (Hennelund og Schwartz, 1995: 135). Endelig diskuteres der ændringer i partiets opstillingsform, der vil styrke medlemmernes stilling i partiet. I Venstre er de vigtigste ændringer sket på det uformelle plan. Således har partiets hovedbestyrelse udviklet sig fra at være et organ, hvor man overvejende diskuterede organisatoriske spørgsmål, til et, der først og fremmest beskæftiger sig med politiske emner (Hennelund og Schwartz, 1995: 114).

I vor runde af telefoninterviews til lokale tillidsfolk i partierne spurgte vi lokalformændene, om de fandt, at medlemsindflydelsen i deres parti var steget eller faldet over de sidste ti år. I tabel 9 ses opinionsbalancer, hvor andelen der fandt, at medlemsindflydelsen er faldet, er fratrukket andelen der fandt, at den er steget.

Tabel 9. Tillidsfolkernes svar på, om medlemsindflydelsen er steget eller faldet over de sidste ti år - gengivet som opinionsbalancer, 1994 (pct.)

	SD	V	SF	CD
Andel steget - andel faldet	30	75	0	42
N	37	20	7	12

Det er bemærkelsesværdigt, at lokalformændene i Venstre er mere tilbøjelige til at mene, at medlemsindflydelsen i partiet er steget, end lokalformændene i Socialdemokratiet og CD er. Selv om der har været større organisatoriske ændringer i Socialdemokratiet og CD end i Venstre, har dette ikke betydet, at de lokale tillidsfolk har oplevet en større indflydelsesstigning i Socialdemokratiet og CD end i Venstre. En forklaring på dette overraskende resultat kunne være, at Venstre er et parti i fremgang. Fremgangen betyder, at partiet er præget af optimisme og af et højt aktivitetsniveau. Begge faktorer må formodes at give en højere andel af lokalformænd, der ser medlemsindflydelsen som stigende. Mindre overraskende er tallene for SF. I SF har der ikke været væsentlige organisatoriske ændringer i de senere år, og lokalformændene mener da heller ikke, at medlemsindflydelsen har ændret sig.

Afslutning

Medlemmernes indflydelse på folketingspolitikere varierer alt efter, hvilken indflydelseskanal man kigger på. Den direkte indflydelse, hvor menige medlemmer eller lokale partiorganisationer henvender sig til et folketingsmedlem, er størst i Socialdemokratiet og Venstre. I disse to medlems- og vælgermæssigt store partier er der en tæt kontakt mellem MF'ere og partiorganisation i baglandet. MF'erne bruger megen energi på at pleje deres kreds, hvorved denne får stor mulighed for at øve indflydelse på folketingsmedlemmet. I SF og CD, hvor de lokale organisationer er svagere, og hvor der er færre folketingsmedlemmer, er der ikke den samme kontakt og følelse af lokal repræsentation i forholdet mellem kreds og folketingsmedlem. Med den relativt høje indflydelse gennem den direkte kanal, får medlemmerne af Venstre og Socialdemokratiet gode muligheder for at få løst problemer af service og allokativ art. En sådan mulighed står i mindre grad til rådighed for medlemmerne af SF og CD.

I SF har medlemmerne den største indflydelse gennem den indirekte kanal. Man lægger megen vægt på det interne partidemokrati i SF, hvorfor partiorganisationen er meget stærk i forhold til folketingsgruppen. Modsat står folketingsgruppen i CD meget frit, og partiorganisationen har kun få formelle muligheder for at påvirke folketingsgruppen. Selv om indflydelsen gennem den indirekte kanal i SF, Socialdemokratiet og Venstre er større end i CD, betyder dette ikke, at det enkelte medlem i CD har mindre indflydelse end et menigt medlem i et af de tre andre partier. Med blot omkring 1500 medlemmer er der så få medlemmer i CD, at det er muligt for et menigt partimedlem at henvende sig til folketingsgruppen og forsøge at påvirke denne i dens standpunkttagen. Denne mulighed er af praktiske årsager ikke til stede i samme omfang i de store partier.

For Socialdemokratiet og CD viste gennemgangen af tendensen til stigende eller faldende medlemsindflydelse, at medlemmernes indflydelse er steget over de sidste år. I SF har indflydelsen ligget på et stabilt niveau. For Venstre var resultaterne modstridende, idet kredsformændene finder, at indflydelsen er steget på trods af, at der ikke er sket væsentlige organisatoriske ændringer i

partiet. I den megen debat om partiernes problemer har mange politologer ment, at ændringerne i partierne fører til, at partiledelsen får større indflydelse i forhold til partiorganisationen (Bille, 1991: 4-5). Den nuværende udvikling i de danske partier støtter ikke et sådant synspunkt. I stedet er der i flere partier bestræbelser i gang for at øge medlemsindflydelsen. Tillige betyder den generelt dalende autoritetstro i samfundet, at medlemmerne af partierne i dag stiller større krav om åbenhed og medindflydelse, end tilfældet var tidligere. Der er derfor snarere større medlemsindflydelse i partierne i dag end for 50 år siden.

Som nævnt ovenfor foregår der et omfattende reformarbejde i Socialdemokratiet, der skal øge medlemmernes indflydelse i partiet. Hermed håber man at vende den konstante tilbagegang i partiets medlemstal. Det er imidlertid tvivlsomt, om en forøgelse af medlemsindflydelsen vil kunne standse medlemsflugten, endside få medlemstallet til at vokse i partiet. Der er nemlig ikke nogen tæt sammenhæng mellem medlemsindflydelsen og antallet af medlemmer i et politisk parti. For eksempel finder kun en lille del af SF's vælgere, at det er værd at være medlem af partiet på trods af, at medlemmerne i SF har meget stor indflydelse på partiets overordnede politiske linje. Medlemsindflydelsen er sandsynligvis steget mere i Socialdemokratiet end i Venstre de senere år, og alligevel har Venstre haft meget større succes med medlemshvervningen end Socialdemokratiet. Medlemstilbagegangen i partierne skyldes snarere grundlæggende samfundsmæssige ændringer end utilfredshed med graden af medlemsindflydelse i partierne.

Noter

1. For nærmere betragtninger over anvendeligheden af „Folketingets rolle i beslutningsprocessen“ se Hennelund og Schwartz, 1995: 172-173; Damgaard, 1982: 95-96.
2. Om væsentligheden af opstillingen af kandidater til valgene se for eksempel Meyer, 1965, der ofrer et helt kapitel på opstillingen af kandidater, Rasmussen, 1971: 200-201; Panebianco, 1982: 36; Elklit, 1991: 71.
3. For en gennemgang af partimedlemmernes indflydelse på kandidatudvælgelsen ved de forskellige opstillingsformer, se Hennelund og Schwartz (1995: 60-61). De nærmere regler for, hvordan partierne kan opstille ved folketingsvalg er forklaret hos Tonsgaard (1986: 373-379).
4. Ifølge partistøttelovgivningen skal partierne offentliggøre deres regnskaber for at opnå partistøtte. Partierne har 12 måneder til at indsende et regnskab til Folketinget. De senest offentliggjorte regnskaber er derfor fra 1993.
5. Officielt har CD ikke noget program i dag. Man udgav dog i forbindelse med folketingsvalget i 1994 et større valgoplæg, der på mange måder kan sammenlignes med et partiprogram. Dette valgoplæg er dog udgivet af folketingsgruppen og er ikke godkendt på partiets landsmøde.

Litteratur

- Bille, Lars (1991). *The Danish Party Organizations and the Thesis of Party Decline*, København: Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.
- Damgaard, Erik (red.) (1982). *Partigrupper, repræsentation og styring*, København: Schultz.
- Elklit, Jørgen (1991). „Faldet i medlemstallet i danske politiske partier“, *Politica*, 23. årg., nr. 1, pp. 60-83.

partiet. I den megen debat om partiernes problemer har mange politologer ment, at ændringerne i partierne fører til, at partiledelsen får større indflydelse i forhold til partiorganisationen (Bille, 1991: 4-5). Den nuværende udvikling i de danske partier støtter ikke et sådant synspunkt. I stedet er der i flere partier bestræbelser i gang for at øge medlemsindflydelsen. Tillige betyder den generelt dalende autoritetstro i samfundet, at medlemmerne af partierne i dag stiller større krav om åbenhed og medindflydelse, end tilfældet var tidligere. Der er derfor snarere større medlemsindflydelse i partierne i dag end for 50 år siden.

Som nævnt ovenfor foregår der et omfattende reformarbejde i Socialdemokratiet, der skal øge medlemmernes indflydelse i partiet. Hermed håber man at vende den konstante tilbagegang i partiets medlemstal. Det er imidlertid tvivlsomt, om en forøgelse af medlemsindflydelsen vil kunne standse medlemsflugten, endsize få medlemstallet til at vokse i partiet. Der er nemlig ikke nogen tæt sammenhæng mellem medlemsindflydelsen og antallet af medlemmer i et politisk parti. For eksempel finder kun en lille del af SF's vælgere, at det er værd at være medlem af partiet på trods af, at medlemmerne i SF har meget stor indflydelse på partiets overordnede politiske linje. Medlemsindflydelsen er sandsynligvis steget mere i Socialdemokratiet end i Venstre de senere år, og alligevel har Venstre haft meget større succes med medlemshvervningen end Socialdemokratiet. Medlemstilbagegangen i partierne skyldes snarere grundlæggende samfundsmæssige ændringer end utilfredshed med graden af medlemsindflydelse i partierne.

Noter

1. For nærmere betragtninger over anvendeligheden af „Folketingets rolle i beslutningsprocessen“ se Hennelund og Schwartz, 1995: 172-173; Damgaard, 1982: 95-96.
2. Om væsentligheden af opstillingen af kandidater til valgene se for eksempel Meyer, 1965, der ofrer et helt kapitel på opstillingen af kandidater, Rasmussen, 1971: 200-201; Panebianco, 1982: 36; Elklit, 1991: 71.
3. For en gennemgang af partimedlemmernes indflydelse på kandidatudvælgelsen ved de forskellige opstillingsformer, se Hennelund og Schwartz (1995: 60-61). De nærmere regler for, hvordan partierne kan opstille ved folketingsvalg er forklaret hos Tonsgaard (1986: 373-379).
4. Ifølge partistøttelovgivningen skal partierne offentliggøre deres regnskaber for at opnå partistøtte. Partierne har 12 måneder til at indsende et regnskab til Folketinget. De senest offentliggjorte regnskaber er derfor fra 1993.
5. Officielt har CD ikke noget program i dag. Man udgav dog i forbindelse med folketingsvalget i 1994 et større valgoplæg, der på mange måder kan sammenlignes med et partiprogram. Dette valgoplæg er dog udgivet af folketingsgruppen og er ikke godkendt på partiets landsmøde.

Litteratur

- Bille, Lars (1991). *The Danish Party Organizations and the Thesis of Party Decline*, København: Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.
- Damgaard, Erik (red.) (1982). *Partigrupper, repræsentation og styring*, København: Schultz.
- Elklit, Jørgen (1991). „Faldet i medlemstallet i danske politiske partier“, *Politica*, 23. årg., nr. 1, pp. 60-83.

- Eulau, Heinz og Paul D. Karps (1977). „The Puzzle of Representation: Specifying Components of Responsiveness“, *Legislative Studies Quarterly*, No. 3, pp. 233-254.
- Frandsen, Aage (1994). „Partiliste: Medlemsdemokratisk. Sideordnet: Vælgerdemokratisk“, *Folkesocialisten*, april 1994, p. 31.
- Hennelund, Lars og Per Schwartz (1995). *Medlemsindflydelsen i fire danske politiske partier*, Specialeopgave afleveret ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.
- Kirchheimer, Otto (1966). „The Transformation of the Western European Party Systems“, pp. 177-200 i J. LaPalombara og M. Weiner (red.), *Political Parties and Political Development*, Princeton N.J.: Princeton University Press.
- Meyer, Poul (1965). *Politiske partier*, København: Nyt Nordisk Forlag.
- Nielsen, Hans Jørgen (1992). „Politikersamtalerne“, pp. 203-271 i Jørgen Goul Andersen, Hans Jørgen Nielsen, Niels Thomsen og Jørgen Westerstahl, (1992) *Vi og vore politikere*, København: Spektrum.
- Panbianco, Angelo (1982/1988). *Political Parties: Organization and Power*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Pedersen, Mogens N. (1989). „En kortfattet oversigt over det danske partisystems udvikling“, *Politica*, 21. årg. nr. 3, pp. 265-278.
- Rasmussen, Erik (1971). *Komparativ politik I*, København: Gyldendal.
- Svensson, Palle (1982). „Party Cohesion in the Danish Parliament During the 1970's“, *Scandinavian Political Studies*, Nr. 1, pp. 17-42.
- Tonsgaard, Ole (1986). „Valglovgivningen - en kritisk gennemgang“, pp. 369-382 i Jørgen Elklit og Ole Tonsgaard (red.), *Valg og vælgeradfærd: Studier i dansk politik*, 2. udg., Århus: Politica.